

1 0-2b

Makgotla a go sekiša melato.

Court procedure at Makhušane's

Makgotla a go sekiša melato ke banna bao ba swerego setšhaba le kgoši e lego ba moloko wa kgoši le ba meloko ya bakgōmana. Ke gore kgōrō ye ngwe le ye ngwe e na le banna bao ba bitšwago lekgotla. Kgoši goba mokgōmana ga a tla go seka molato ofe le ofe ka ntle le banna bao. Gomme go bjalo mo gong le mo gong go na go sebōka sa motse go swanetše goba le banna ba mohuta wa lekgotla. Ke gore bao e reng ge go diregile taba ya bonwa ke bona e sešo go tšwela pele. lekgotleng la kgoši goba mokgōmana. Gape moloko wo mongwe le wo mongwe o na le lekgotla la wona. Ge molato o ka hlaga gare ga batho ba ga Monyela goba ba ga Malatši molato ga o na go išwa lekgotleng la kgoši goba mokgōmana ka ntle le tumelelo ya lekgotla la moloko wo. Ge motho wa ga Malatši a na le molato le wa ga Monyela wa hlalo go dikgomo di lle mabele a ga Monyela mme a iša molato mokgōmaneng goba mošate ke gona lekgotla la ga Monyela le na le maatla go gana go ya mošate ka ge lekgotla leo le sa tsebe molato le bothata bja wona. Ke gore kgoši le lekgotla la yona e swanetše go go miša molato woo go bonwa ke lekgotla la moloko pele.

Maina a bakgōmana ba sekišago melato kgotleng la mošate ke a:- Motlalekgomo, Seatla, Matome, Mmaboane, Matome goba Makhušane, Mamphadi, Lephala, Patamedi, Lepatō, Maie, Malatši gomme maina ao ke a banna bao e leng bona ba bagolo ba moloko wa kgoši le bogoši bja Phalaborwa. Gomme ke bao bitšwago bakgololo ba Sealeng ke gore bakgōmana ba kgoši Ga e le bao ba dutšing kgole le mošate gomme ba filwego bokgōmana go buša batho bao ba leng ka fase ga bona ba bitšwa bo-ramebotwana goba dintona.

Gomme rammotwana e ka ba motho yo mong le yo mong yo a ka

hwetšwago go lokela go fiwa pušo ke kgoši le bakgomana. Gomme ga go kgethwi goba wa moloko ofe goba ofe. Gomme bona maina a bona ke a :- Lefakgomo banna ba lekgotla la gagwe ke Malemagošaba, Matlele, Malekahlo, Mmoye, Kgakiši, Maboš, Machethe, le Molao.

4 Pondo ke ramotwana gomme maina a banna ba lekgotla la gagwe ke a:- Katšane, Matlala, Phōrōgetša, Makokopane, Tšhweni, Mokgwethe, Nkutleng ke ra-mmotwana e leng wa moshangaan. Maina a banna ba lekgotla la gagwe ke a:- Shakhamane, Pelani, Mahlaise, Kedwani, Makhanyakhanya, le Paundo. Ga e le bo-ramebotwana ba filwe goba bakgomana ba mošate ke go fihla pele mo nageng ye. Gomme e seng ka goba bagolo ba dikgōrō tšeo di bušwago ke bona.

5 Gomme ba makgotla a bo-ramebōtwana ba direga goba ba sekišane ba melato le bo-ramebotwana ka go bonwa ke bo-ramebotwana go swanelwa ke go hlokomela ditaba tša dikgōrōng tša bona. Gomme banna bao ba swanetše goba lekgotleng ka mehla, gagolo ge gona le melato goba merēro ya naga. Gomme ba tla lekgotleng ka go tsibišwa ga e se bao ba leng kgaufši le dikgōrō. Gomme batsibišwa ka go romelwa batho ke ramotwana goba kgoši. Gomme yo mong le yo mong wa bona ba tsibišitšwego a sa bonale gomme a sa romela lentšu la go bea bohlatse ka ga go se bonale ga gagwe gona o tla fiwa molato ke kgoši le lekgotla goba ramotwana le lekgotla la gagwe. Gomme a ka ntšhwa lekgotleng ka go rata ga gagwe ge a sa rate goba motho wa lekgotla. Molaodi wa lekgotla ke kgoši goba ramotwana. Melato ge e padile ~~kekgethangxixnašatixgoba~~ makgotleng a manyane e išwa lekgotleng la mošate goba la ramotwana ke motho yo e leng setho sa lekgotla lefe le lefe. Makgotla a sekiša melato ka moka yeo e paletšego makgotla a meloko, e leng melato ya batho ka moka ba naga. Lekgotleng la mošate go swanetše go išwa mehlo ya hlogo tša batho. Ke

6 gore polao ya motho le ya kotsi ya go swa ga motse le ya maloï ge go tsomigwa tsela ya go ya didupeng. Ga e le ye mengwe e ka išwa mošate ka morago ga tshekō makgotleng a manyane. Mokgomana goba rammotwana ga dumelelwa go sekiša taba ya motho yo a sa dulago pušong ya gagwe. Gape le kgoši ga e a dumelelwa go dira seo ge e se ka taelo goba lentšu la rammotwana ka go bona boima bja taba yeo. Gomme ga swanelwa go hwetšwa a sekisitše molato wa motho yo a dutšego pušong ya mokgomana goba rammotwana yo mongwe.

Mokgomana a ka sekiša melato yohle yeo e seng ya polao ya motho ka goba ke molato wa phalalo ya madi a motho mo nageng ya kgoši. Ke gona o swanetše go bonwa ke kgoši gore go fokwe le fao motho a hwetšego gona, go thibela kotsi ya pula. Mokgomana o swanetše go ya le bona basekišani pele 7 ga lekgotla la kgoši le ge e le molato wo mogolo goba wo o swanetšego go fetšwa ke yena. Gomme ka go realo o rata gore kgoši le ba lekgotla la gagwe ba amogele molato gobane ga ba na go dira bjalo ge ena a se gona ka noši. Mokgomana o thibelwa tifišong ya hlogo ya motho. Gomme ga e le ga diruiwa tše ntši a ka lefiša motho. Ga e le go itiwa ga motho mokgomana o a lefiša ge a bona goba go ka se tliše lehu go motho yōō. Gape kgoši ga e foke madi a bjalo ka go itiwa.

Rammotwana o na le maatla go ahlola motho yo mong le yo mong le ge e le wa leloko la mošate ge molato o diregile pušong ya gagwe. Molato o išwa ke monna yo a godilego goba 8 mosadi yo a godilego. Molato ge o ya molaong go tla thoma pele go sekwa ke lekgotla la moloko. Ke gona ge mosekišani a sa dumele lekgotla la moloko le tla tsoma motho yoo e leng mmaditsela wa molato go mosekišani gore a iše molato pele molaong, ka kwano ya lekgotla la moloko. Gomme lekgotla la moloko le tla tsebiša mosekišana-nae gore ka tšatši le kete

ditaba di tla ba molaong wo mogolo goba wa rammotwana.
 Ke gona taba e tla hlatholla ke mmaditsela ka mo a ilego
 a rongwa ka gona ke beng ba molato e lego lekgotla la
 moloko. Gomme ka morago ga fao molao o tla tsoma bohlatse
 go lekgotla la moloko mo go meloko ye mebedi ya ba sekišane.
 Letšatši leo ba tlang go sekišana ka lona molaong go bea
 9 mmelaedi ka kwano ya bona ba bedi le nakgotla a meloko
 gobane makgotla a swanetše goba gona ka moka. Ke gona
 mokgomana goba lekgotla la gagwe le ge e le la kgoši le tla
 tsoma bohlatse bja tsheko ya molato le bothata bja wona go
 makgotla a meloko. Nako e tla bewa ka kwano ya makgotla.
 Gomme e kaba matšatši a se makae goba beke. Gomme se ka
 thikelago tsheko ya molato ke lehu la motho yo mogolo goba
 ge go na le lehu motseng wa mokgomana goba rammotwana.

Melato ya mehuta e mengwe e a bōla ge basekišane ba sa
 išane molaong. Melato e ka boka ka baka la go hwa yo mong
 mme ga hlokega yo a ka rwalago molato e lego wa gabo mohu.
 Ge molato o tlišwa ka ntle le tsheko ya moloko goba meloko
 10 gona lekgotla la mokgomana la mošate le ka gana molato.
 Gomme seo se dirwa ke ge go sa hwetšwe bothata bja molato.
 Mosekišana-nae o swanetše go tsibišwa se a begwago ka sona
 le tšatši leo a swanetšego go bonala ka lona. Gomme seo se
 dirwa ke mosekišana-nae gape se ka dirwa ke molao wa lekgotla
 la mokgomana goba kgoši. Mosekišana-nae o swanetše go
 tsibiswa mabaka ao molato a tlang go tlišwa ka ona e leng a
 tšatši la tsheko ya lekgotla la mokgomana goba kgoši.
 Gomme a ka gana ka kwano ya lekgotla la meloko ge letšatši
 leo le sa mo lokela. Gomme le ka fetošwa. Basekišani ba
 swanetše go tla le hlatse tša bona lekgotleng.

11 Ge dihlatse di gana go tla ke go šita ga taba go hwetšwa
 yo therešo tshekong. Motho ga dumelelwa go nyaka hlatse
 lekgotleng ge e se yo a bonego goba a tsebago seo e leng

molato ga e putswe. Baseki ba romela kgoši goba makgōmana mphō ya seatla-kobong fela. Seatla-kobong ke molao ke gona montšhi wa yona ga a na molato. Gomme ke se bitšwago pula kgōrō goba tswalela kgōrō, gape le sa kgōrō ge molato o fedile go sekwa. Moseki o a dumelelwa go rerišana le dihlatse pele ga lekgotla.

12 Ge mosekisanai a sa bonale le dihlatse tša gagwe gona molato o tla emela matsatši a mangwe ka mo a tlogo go bea bohlatse bja go se bonale ga gagwe. Gomme ga e le molato ga o senyale ka go hlokega ga mosekišani.

13 Lekgotla la meloko le dula ka gae e leng mešeng ya melato. Gomme ga e le lekgotla la kgoši goba mokgōmana le dula kgōrōng ya motse e leng fao go dulago banna fela. Ba lekgotla ba dula ka go rata mo ba dulago gona mo kgōrōng gomme dihlatse le tšona di bjalo. Gomme ga e le baseki bona ba dula pele ga lekgotla. Batho bao e leng ba thešetše ba tla dula bjalo ka lekgotla. Mo tshekong ya lekgotla go tsena banna ka moka ka ntle le bašimane goba masoboro. Gomme ga e le basadi go tsena bao e leng dihlatse tša melato fela. Ga go monna yo a rakwago tshekong ya molato gae se tabeng tša merōro ya kgoši le lekgotla la gagwe goba mokgomana le lekgotla.

Dihlatse di tsena le batho ka moka kgōrōng. Mo lekgotleng go thibelwa fela lešata. Gomme ga e le go tshega yo mong le yo mong o a dumelelwa. Molato o a lwa ka go kgopelwa mei wa molato ke yo mong wa lekgotla gore mei a laodišetše lekgotla pelaelo ya gagwe. Ge a feditše go tla tsongwa bohlatse go mmeleelwa gore ke therešo seo se bolelwago ke melaedi naa? Gomme ge go le bjalo goba awa gona mmotšiši o tla bega lekgotla seo se boletšego ke ba babedi ke gona yo mong le yo mong o tla kgopelwa go ntšha seo e lego kgopolo

14 ya gagwe ka mo a kwelego pele ditaba di sešo go išwa go mokgomana goba kgoši. Mmoledi a ka tsenwa ka ganong ke ba lekgotla fela. Gomme mmegi a ka tšea sebaka se se telele goba se kopana ka mo pelaelo ya gagwe e leng ka gona. Dihlatse di e leng ka gona. Dihlatse di tsomega polelo ka morago ga mmegi yo mong le yo mong e lego ka go latwa ke dihlatsa tša gagwe. Baseki ba ka bolela ka mantšu a ba ratago go roga, go aketša go fotla ka ntle le thibelo ya lekgotla. Dihlatse di ka gana ge di sa tsena bohlatseeng ka molao. Ke gore ge mmegi a sa kwana le tšona gore di tla bea bohlatse pele ga lekgotla. Dihlatse ga di gapeletšwe ge di sa rate go bea bohlatse. Bohlatse bja mosadi go monna bo a dumelelwa. Ga gona taodišo ya bohlatse bjo bo sa amogelwego ke lekgotla. Bohlatse ba mahlo ke bjo tsomegago

15 lekgotleng go na le bja go botšwa ke motho. Bohlatse bja motho ge a ihlatse ga bo amogelwe ge e se ge gona le se ipolelano ka nooši bohlatseeng bja gagwe, bjalo ka ge a itiwile ke yo mong mme a na le dintšho.

Dihlatse ga di botšiswi mme di fo bolela ka mo di ratago. Dihlatse di ka tsenwa ganoneng ke ba lekgotla fela. Ge hlatse e bolela e swanetše go botšwa gore e bolele therešo. Gomme ga ba éne. Ba ema ka mokgo ba ratago goba ba dula fase ba bolela ba dutši bjalo ka ba begi. Ga go se tiišo sa go šupa gore ba tla bolšla therešo. Motho yo a boletšego maaka lekgotleng ga hwetše tsholo yo e šupago maaka a gagwe. Gomme maaka a fela e le maaka fêla, motho a ka sekišwa tšatši le tee goba ka diripa go fihlela a fela.

16 Tshoko e ka leswa ge basekišane ba kwane, gomme e išwa pele ge basekišane ba sa kwane. Manganga hlaa ke molao ga go kgathalege le ge molao o le boima goba le ge o se boima. Ge ditaodišho di fedile banna ba lekgotla ba boledišane ka ga taba mme e ka išwa go kgoši goba mokgomana

go ripa taba semeetse ka mo lekgotla le bonago ka gona goba ka morago ga lebaka ka mo lekgotla le bonago ka gona.

17 Lekgotla ga le emišwi gore go akanywe kahlōlō ge e se ge go tsoemaga dihlatse fela. Gomme ba phenkgišana go fetša taba pele ga seboka sa batho. Seo e swanetšego go kahlolo se bolelwa ke kgoši goba mokgōmana. Gomme kgoši goba mokgoma o bea fela thepa ya molato. Lekgotla, bakgoma goba kgoši ba ithutile fela seo e lego molao ka go dula mo dikgōrōng ge go sekwa melato ke ka go tšea ga hlago ya molato. Gomme melato ga ntši e ahlolwa ka melato ye mengwe ya peleng. Gomme batala ba tla gakolla lekgotla le kgoši ka ga tiragalo tša melato ya mohuta woo. Gomme molato ge o tselunywa ga o na go tlogelwa ge mmegi a rata gore o rerwe. Kahlolo e dumelwa ke kgoši le lekgotla. Gomme ga go ahlolwe a melomo ya bontši bja batho. Basekišane ba tsibišwa kahlolo ke kgoši goba mokgomana.

18 Gomme kahlolo e ka beelwa nako ke kgoši le lekgotla goba mokgomana le lekgotla e le gore mmegi o sa rata gore taba e bonwe. Gomme go tsibišwa ka hlatlologanya gore mangangahlaa e tla ba eng godimo ga molato go bao e leng basekišane. Gomme ge go ntšhiwa se sa lekanago go tla hwetšwa goba nyatšo go lekgotla. Ge mangangahlaa a sa lefiwe ka pela e sa le nyatšo go lekgotla. Go tšwetša molato pele go dirwa ka morago ga kahlolo ya makgotla a meloko. Ge motho a sa gane molato ga go a dumelelwa go iša molato kgotleng la kgoši goba mokgomana. Gomme e ka ganwa ke lekgotla la mokgomana goba kgoši. Gomme e ganwa ka goba molato o a dumelwa go lefswa. Letšatši la go sekiša molato ge a le mošate goba go ramotwana le begwa ke kgoši goba mokgomana ka kwano le lekgotla. Ge lekgotla le legolo le amogela taba mme le

19 amogela taba ka go nyatša kahlolo ya lekgotla le lenyane

gore ga e kwale. Ge kahlolo ya lekgotla le lenyane e kwala ke gona lekgotla le legolo le tla phetha molato ka kgopolo ya lekgotla le lenyane. Ge molato o fetetše lekgotleng le legolo o swanetše go laodišwa ka moka ke ba kgotla la meloko goba la mokgomana go la kgoši. Molato wa Kgašane le Maphalle e lego molato wa kgomo. Kgašane o be a hwetša dikgomo tša Maphalle di ja mabele a gagwe, gomme Kgašane ka go se tsebe mong wa dikgomo a iša dikgomo tša Maphalle motseng wa gagwe gomme ge a dutši a gapa dikgomo a bona kgomo ye ngwe e sa sepele ka go eketla. Ka moso wa tšatši leo a hwetša kgomo yela hwile ka šakeng la gagwe.

20 Ge Maphalle a nyaka dikgomo a hwetša kgomo e hwile šakeng la Kgašane. Maphalle a tšia kgomo a e iša gae gagwe. Ka morago a romela motho gore Kgašane a tsebe molato wa kgomo ge o swanetše go lefswa ka kgomo tše pedi ka ge kgomo e hweditšwe e na le namane ka teng. Ke gona taba ya tsena lekgotleng la meloko. Kgašane a dumela go lefa kgomo ge a ka rwala nama ya yona gore a je gae. Moloko wa Maphalle ware o tla tsoma kgomo tše tharo ka ge go šupa goba kgomo e bolailwe ke Kgašane ge a gapa dikgomn mašemong. Kgašane a bolela goba o bone kgomo e le bjalo gomme a ka seke a lefa kgomo ka kgomo tše pedi godimo ga tshenyo ya mabele a gagwe.

21 Maphalle a iša molato lekgotleng la kgoši. Lekgotla la kgoši la ahlolela Kgašane kgomo e mēmēro, ke gore e šupago gore e mabapa le go tswala ka goba o bolaille kgomo tše pedi. Kgašane a ntšha kgomogadi e sa šupigo go emara. Maphalle a gana go tšea kgomo gomme a bolela goba o tsoma tshelete ye a rekilego kgomo ka yona e lego £8.10 ka go realo e be e se theko ya kgomo mme e le theko ya kgomo mme e le theko ya kgomo le namane yeo e hweditšwego ka teng ga yona. Ke gona Kgašane a dumela tefo ya kgomo ka £3.10 pele ga lekgotla la kgoši. Mangangahlaa Maphalle pudi tše pedi le kgogo. Kgašane a ntšha putšane tše pedi fela. Ke gona

molato wa fela fao.

22 Ditaba mo kgotleng la mokgōmana goba la mošate di sepela bjaloa makgotlaneng a manyane. Gomme ga gona karogano mo go tseneng ga melato mo kgotleng la kgoši goba mokgōmana. Kgoši o ya lekgotleng ka noši. Gomme ga hlokwe ge e se ge a lwala. Mo tshekong e ba mothaetše bjaloa banna ka moka pele ge a sešo go fiwa ditaba. Kgoši a ka botšiša dipotšišo ka noši mo dihlatšeng. Kahlolo e hlagišwa ke banna mo go ena. Ga gona mohlokomedi ge e se kgoši yo a bonago gore taba e phethegile. Gomme o a putswa ka boitapišo bja gagwe. O putswa ke basekišane ka moka. Mo go swanetšego go dirwa ka maatla go tla bona lekgotla le kgoši.

23 Ge motho a gana taelo ya lekgotla a ka lefišwa goba go sōlwa. Ge lekgotla le ahlola gore motho a itiwe go tla kgetha lekgotla motii. Ge motho a ahlolelwa go bolawa lekgotla le tla kgetha yo e leng wa leloko la kgoši ka keletšo ya kgoši gore e be mang. Gomme gape motho yo bjalo o tla laolelwa ka ditaola pele a sešo go tšea sebolai.

Gomme seo e ka ba lerumo goba sēlēpē le ge e le molamu.

Ka Matlalekgomo

J.P.M. Malatši